

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ при МОН УКРАЇНИ
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ при ХОВА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ ХНПУ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
КАРДІФФСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МЕТРОПОЛІТАН (Велика Британія)
ТЕЛАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЯКОБА ГОГЕБАШВІЛІ (Грузія)
ПОМОРСЬКА АКАДЕМІЯ В СЛУПСЬКУ (Республіка
Польща)
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АДАМА МІЦКЕВИЧА В
ПОЗНАНІ (Республіка Польща)

НАУКА ТА ОСВІТА В ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної
конференції для студентів, аспірантів, докторантів,
молодих учених

18 травня 2023 року

Харків 2023

Головний редактор:

Бойчук Ю. Д. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Редакційна колегія:

Бережна С. В. – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Башкір О. І. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, голова ради молодих учених Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Боярська-Хоменко А. В. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри освітології та інноваційної педагогіки, заступник голови ради молодих учених Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Коробкіна О. Г. – директор наукової бібліотеки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Скидан Я. А. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія, заступник голови ради молодих учених ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Матей Ю. Ф. – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти соціологічного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна;

Чихаріна К. І. – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, викладачка кафедри східних мов ХНПУ імені Г. С. Сковороди

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 5 від 17 травня 2023 року)*

Наука та освіта в дослідженнях молодих учених [Електронне видання] : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молод. учених, Харків, 18 трав. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2023. – 244 с.

У збірнику відображено тези IV Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів, докторантів, молодих учених «Наука та освіта в дослідженнях молодих учених», що проходила на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди з нагоди Дня науки. Він містить результати теоретичних та емпіричних досліджень молодих учених України в умовах сучасних викликів.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам закладів вищої освіти, практикам у галузі освіти.

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ДОДАТКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ФОРМАТУ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Т.В. Іващенко

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності
033 Філолософія

М.В. Триняк

доктор філософських наук, професор кафедри філософії

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Харків, Україна

Бурхливий процес глобалізації охопив сьогодні всі сфери людського життя. Розвиток цифрових та інформаційно-комунікативних технологій, глобальна світова мережа Інтернет, вільний доступ до інформації, щоденне спілкування в месенджерах мають як позитивні наслідки, так і певні ризики. На жаль, через війну більшість здобувачів усіх рівнів освіти вимушені навчатися дистанційно. Певним чином пандемія коронавірусу COVID-19 до цього всіх учасників освітнього процесу вже підготувала.

Але сьогодні в цій площині всіх подій варто наголосити саме на психолого-педагогічному аспекті навчання в реальних умовах, а це: почуття тривожності, страх, стресові ситуації, емоційні коливання настрою тощо, що безпосередньо впливає на успішність. Зосередимо увагу на дітях шкільного віку, які виступають сьогодні борцями на своєму фронті за знання та власний соціальний розвиток. Але якою, власне, ціною? Нестандартні та нетрадиційні умови навчання, перед екранами комп'ютерів, а то й навіть телефонів. Усе ж зберігається комунікація між учасниками освітнього процесу. Та як же вчителю підбадьорити, заспокоїти, допомогти учневі, знизити негативний руйнівний вплив останніх подій, але при цьому не просто розвинути когнітивні навички, а й звернути увагу на гармонійний та всебічний розвиток.

«Психологічна комфортність має не тільки функцію мотивування до учінневої діяльності, але й відіграє важливу роль в когнітивному аспекті, підтримуючи сприйняття і розуміння нового знання. Важливою складовою природного спілкування є невербальна комунікація: вважається, що 50-70% інформації про навколишній світ людина отримує через «немовні» канали» [1, 150]. За умов традиційного очного навчання відбувається постійна комунікація (тісний взаємозв'язок вербального й невербального компонентів). Під час дистанційного навчання соціальна комунікація зменшується, а її невербальна частина майже зникає, хоча невербальна

комунікація посідає дуже важливе місце в спілкуванні, має суттєвий вплив на характер міжособистісних стосунків. «Спільна діяльність учителя й учнів передбачає не тільки вплив учителя, а й обов'язковий зворотний зв'язок, що «вмикається» завдяки використанню невербальних стимуляторів (наприклад, *запитання-кивок* головою, *жести-запрошення*), активізаторів (наприклад, *жести схвалення, заохочення, кивок головою як підтвердження*), регуляторів (наприклад, *довгі погляди або паузи, темп, сила голосу*) і т. ін. Учитель не завжди керує своєю невербалікою, але дитина дуже добре її «зчитує» [2, 84]. Тому сьогодні варто звернути увагу на те, як все ж таки відбувається невербальна комунікація учасників освітнього процесу, які нові її прояви можна побачити, та яке місце повинна займати рефлексія як важлива структурна одиниця уроку. Якщо в традиційних умовах живий візуальний контакт, дотики, постава вчителя, дистанція можуть мати позитивний експресивний вплив на дитину, то які ж невербальні засоби спілкування може використовувати вчитель під час онлайн навчання для того, щоб виявити ставлення учнів не тільки до поданої інформації, а й емоційний стан загалом.

У всьому глобалізованому світі сьогодні активно використовуються емодзі, смайлики або ематикони, меми як візуально-сміслові конструкції невербальної комунікації. Безперечно, такі типографічні знаки виступають альтернативою живої жестикуляції та міміки, можуть виконувати допоміжну функцію мови під час онлайн-навчання. За їх допомогою вчитель може здійснювати рефлексію як на початку уроку, так і наприкінці. «Механізм зворотного зв'язку в умовах дистанційного навчання відіграє дуже важливу роль. При цьому істотну роль відіграє зворотний зв'язок і від учня до комп'ютера, і від комп'ютера до учня» [2, 28]. Учні надсилають фото виконаних завдань учителеві, який в свою чергу не просто перевіряє, а й реагує відповідними спеціальними стікерами, що значною мірою позитивно впливає на дитину. Відповідно учень також може відреагувати картинкою чи зображенням, що значно зближує комунікативний процес між учасниками.

Навіть в умовах воєнного стану вчитель має приділяти велику увагу здоров'язберігаючим аспектам майбутнього покоління в дистанційному просторі, використовувати нові методи та прийоми у роботі з ними, а засоби невербальної комунікації можуть виступати при цьому допоміжним інструментом.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / [М.Л. Смульсон, Ю.І. Машбиць, М.І. Жалдак та ін.] ; за ред. М.Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД. 2012. 240 с.

2. Осіпова Т. Невербальна комунікація та своєрідність її мовлення в українському дискурсі: феномен *вербалізації невербаліки* : монографія / наук. ред. проф. Т.А. Космеда. Харків : Вид-во Іванченка І.С. 2019. 388 с.

ВИМОГИ ДО РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

В.С. Кір'як

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри
видавничої справи та редагування

І.О. Блохіна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки
факультету соціології і права

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут ім. Ігоря Сікорського»

Київ, Україна

В умовах стрімкого розвитку сучасного цифровізованого суспільства, а також у зв'язку з пандемією COVID-19 та початком великомасштабної війни в Україні все більшої популярності набувають саме електронні навчальні видання. Мета нашого дослідження полягає в тому, щоб значно покращити підхід до розробки електронних підручників для здобувачів вищої освіти.

Розглянемо більш детально основні елементи електронного підручника, які на нашу думку, потребують детального опрацювання.

Текстова або теоретична частина

Під час написання та редагування тексту необхідно звернути увагу не лише на граматичні помилки, а й на інші важливі компоненти (стиль викладу, пунктуацію, спрощення складних синтаксичних конструкцій, пояснення термінів, аналіз фактичного матеріалу і усунення росіянізмів тощо), які істотно впливають на якість тексту. Елементи текстового блоку краще розділяти на окремі частини, які легко зчитуються як на великих, так і маленьких електронних пристроях.

Практичні завдання

Для закріплення пройденого матеріалу в електронному підручнику обов'язково мають бути завдання різного формату та рівня складності, зокрема розлогі питання, тести, творчі проекти, завдання зі створення презентацій, проведення експериментів, які пов'язані з актуальними проблемами (відповідно до спрямування та предмету вивчення).

Ілюстративний та мультимедійний матеріал

Якісний ілюстративний матеріал в електронному підручнику може як доповнювати основний текст, так і бути самостійним елементом інформації. Важливо, щоб ілюстрації були доречними, адже механічне заповнення сторінок зображеннями сприятиме розсіюванню уваги. Ілюстрації мають бути уніфіковані в межах кожного окремого розділу та підручника загалом. Науковці Б. Дрінь та А. Поліщук виділяють такі мультимедійні елементи, які

ЗМІСТ

Секція 1. Концепція успішної освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання	4
Antonova V., Luparenko S.Y. Organization of successful education in the conditions of distance and blended learning	4
Башкір О.І. Компетентність онлайн-спілкування студентів в умовах дистанційної освіти	5
Бекетова О.Г., Ємець А.А. Можливості використання візуалізації на уроках літературного читання в сучасній початковій школі	8
Белевцов А.В., Ємельянова Є.С. Формування навичок іншомовної комунікації у студентів немовних спеціальностей	9
Бочарова І.В., Краснопольська М.І. Концепція успішної освіти в умовах дистанційного навчання при вивченні іноземної мови	11
Віщок А.А. Професійна компетентність викладача вищого медичного закладу освіти України як актуальна проблема сьогодення	12
Гнітій А.О., Твердохліб Т.С. Особливості протидії написанню робіт на замовлення у вищій освіті Великої Британії	14
Григор'єва С.В., Липчанська Ю.В. Психологія кар'єрного успіху молодого науковця: Особливості уваги дітей дошкільного віку	16
Давидченко Д.В., Акімова О.М. Концепція інклюзивної освіти в умовах дистанційного навчання	17
Жорник А.Д., Чередніченко А.В. Питання організації дистанційного та змішаного навчання в ЗВО	19
Zhurba V., Dragan O. Professional competence as a factor of professional skills development of future specialists	20
Іващенко Т.В., Триняк М.В. Невербальна комунікація як додатковий інструмент підтримки формату дистанційного та змішаного навчання	22
Кір'як В.С., Блохіна І.О. Вимоги до розробки електронного підручника в умовах дистанційної освіти	24
Костенко О.В., Зеленська Л.Д. Підвищення якості освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання шляхом впровадження елементів трудового навчання та виховання	25
Кравцова М.І., Жерновникова О.А. Концепція успішної освіти в умовах дистанційного та змішаного навчання	27
Крисенко І.А., Ялліна В.Л. Дистанційне навчання в умовах воєнного стану	28
Levkin A., Kotko Ya. Modern components of successful education in the context of national economic turbulence	30
Левченко А.Є., Ємець А.А. Успішний зарубіжний досвід заохочення дітей до читання	32
Лозован В.Є., Маринченко Г.М. Сучасні інструменти дистанційного навчання на уроках історії в загальноосвітніх закладах України	33
Майборода А.О., Ємець А.А. Проблеми застосування прийому сторітелінг на уроках літературного читання	35
	36
Майстрюк І.С., Пономарьова Н.О. Домашні завдання в умовах дистанційного та змішаного навчання	
Мороз А.М., Твердохліб Т.С. Підготовка науково-педагогічних та педагогічних працівників ЗВО до організації дистанційного навчання	39